

Första roten, tomt 40

Kvarteret Artilleristallet

Elfte roten 1637–57

Hörnet av Vall- och Ekelundsgatorna

Första roten 1657–70

Enligt Gustavi tomtöreslängd var den förste innehavaren av denna tomt

Jöns Månsson konstapel

som ägde en tomt 1670 men som redan 1673 i bakugnslängden hade efterträtts av sin änka. Hon avlöstes i sin tur av

Sven Olufsson Pihl,

1676–31 Enligt M1676 kallad

Sven Olufsson artillerifyrverkare I tomt

Kan detta vara samma person:

Resolutionsboken 20.11.1632: ”Samma dag avlade Sven Olufs son Pihl sin borgare-Eed, och som han borgarebarn och dessutom rote-mästare är. Dy förskontes han med Burepenningar.”

14.12.1682: ”Uppå Sven Olufssons supplique och anhållande, bevilliades honom så snart någon medel faller af fattigbössan 10 d smt till ett litet Barns uppehälle han hoos sig hafwer.”

Tomten ägdes 1696 av Lars Eek, vilken 28.1.1692 hade kvitterat sin hustrus fädernesarv av sin svärfader Sven Pihl. Vid rätten krävdes Lars Eek av en Anna Jönsdotter (Jöns Månsson konstapels dotter ???), då Lars Eeks svärfader omnämndes.

Den 30.3.1699 lät kaptenlöjtnant Treffenfelt lagbjuda Lars Eeks hus och gård under Ekeskogen för skuld. Sven Pihl förklarade för kaptenlöjtnant Anders Treffenfelt vid rådhusrätten 1.3.1700, att gården aldrig hade tillhört Lars Eek utan Sven Pihl, som tillåtit sin svärson att bebo den.

Av en magistratshandling 5.12.1704 framgick det att Lars Eeks gård - hans kreditor Anders Treffenfelt ovetande - hade försålts till ”gambla Gesas döttrar”. De hade förbjudits att utbetala mer av köpeskillingen, förrän Anders Treffenfelt och hans hustru Ebba hade förnöjts.

Det låter nästan otroligt att så sent som 1704 höra talas om Gesa Kåtesdotter. Hennes far Cade Tegell levde 25.4.1631, då han kom i skuld till Arendt Petersen, som krävde hans änka vid kammarsrätten 1.3. och 13.4.1633. Gesa Cades (eller Kåtes) förklarade, att hennes man på sitt yttersta hade bedyrat sig icke vara skyldig ett runstycke. Den 19.7.1633 krävdes Gesa Cades på grund av hennes avlidne mans obligation till Jurgen Hubertsson, köpman i Amsterdam. Då omtalas hennes bror Olof Hansson och notarien Johan Bonde. För den del av skulden, som hon inte hade betalt, pantsatte hon sin gård i Göteborg. Hon omtalas i tolfte roten 1637–30. Men den "gamla Gesa", vars döttrar köpt Lars Eeks gård bör väl rimligen vara dottern Gesa Kåtesdotter, som svarade på sin man Henrik Andersson i Hagens vägnar, när han krävdes av handelsmannen Anders Hansson den 22.2.1671.

Hustru Gesa betalade tomtöret 1704–10 men 5.12.1711 begärde Fredrik Krantz uppbud på Gesa Kåtesdotters arvingars hus och gård på Vallgatan, varuti han erhållit immission förledne 8 juli.

Tomten taxerades 1715 till 150, husen till 40 och lösöret. Gården kallas fortfarande 1717 (skeppar) Henrik Anderssons änkas gård. Där bodde "Catarina Giesasdotter". Den sistnämnda står som Catarina Henriksdotter för gården i tomtöreslängderna 1715–20. 1723 står där också hennes svåger demitterade föraren Thure Berggren.

Före 1730 hade gården övertagits av borgaren Johan Ugglas, troligen den Johan Ugglas, som 15.1.1726 erhöll burskap som hökare. Hans far var sannolikt en tullnär, som förekommer 1698, men var död 1715 och hade barnen Johan, Jacob, Karin och Annika. Enligt bouppteckningen 1737 efterlämnade Johan Ugglas hus och tomt på Vallgatan, värt 274 d smt. Hans änka Anna. Catarina Wentzell gifte om sig med besökaren Johan Axling (Berg II:11–12, 90).

I en supplik behandlad 27.3.1738 (EIIb:16) skriver Johan Axling, att han funnit att alla hans kamrater som var gårdsägande hade sluppit inkvartering. Han begärde detsamma för sin gård på Vallgatan. Han bilade en attest om att Johan Ugglas änka hade förordnats att idka krögerinäring:

”Til Underdånigst föllie af Hans Kongl Maytz Nådigste Bref och Förordning af den 29 Julii 1735 har Magistraten förordnat Johan Ugglas Enkia til at idka KrögerieNähringen och emot det hon kommer åiniuta den förmohnen at ingen annan (utom de som till Krögeriet äre wordne antagne) får bruka samma nähring, måste hon icke understå sig sielf at brygga (Hwarken för eget Husbehof eller Salu utan Pricken hos Bryggarne afhemta låta wid Tio Dahl Silf: mynts Wite Giöteborg Rådhuus den 27 Augusti Anno 1736

Borgmästare och Råd i Göteborg" (EIIb:76 , 27.8.1736)

Vidare bilades ett intyg om att hos Johan Ugglas änka i första roten inkvarterades soldaten Lars Carlberg.

Den 15.10.1739 uppbjöds första gången hustru Anna Catharina Ugglas hus och gård på Vallgatan för en fordran, som överstelöjtnant herr Jacob Ludvig von Saltza hade på 100 d smt. Den 23.1.1764 lät repslagaren mästare Johan Georg Schwartz första gången uppbjuda ett på Vallgatan beläget hus och gård mellan Schwartz egna obebyggda tomter å västra samt assistentens och notarien i lovlige Hallrätten herr Johan Hellmans hus och sillbodas å östra sidan, som för detta avlidne klockaren vid tyska församlingen Johan P. Greise tillhandlat sig på offentlig auktion den 1.4.1740 för 360 d smt och som tillförne varit hustru Catharina Ugglas tillhörig. Klockaren Greise hade genast därpå för samma summa överlåtit köpet på mästare Schwartz.

Sejlaremästaren och åldermannen Johan Georg Schwartz var född 1706 och fick burskap 1741. Han samlade successivt på sig alla de smärre tomter som 1787 tilldelades det gemensamma numret 1.40.

Hans änka Anna Sara Schwartz, född Brasch år 1710, död 5.12.1789, lämnade 19.7.1781 tillåtelse till laga inteckning i hus och gård på Vallgatehörnet mellan herr assistenten Johan Hellman å ena och hökaren Strandbergs gård å andra sidan för skuld till herr Anders Björnberg på 800 rdr specie. Vid bouppteckningen efter henne den 1.2.1790 upptages hus och tomt nummer 40 i hörnet av Vall- och Ekelundsgatorna,

Gården övertogs av sejlaren Johan (John) Vedberg och ägdes av honom ännu vid branden 1804. 1817 kallas den sejlaren Johan Vedbergs ödetomt.

Lars Eriksson (snickare)

1666

Lars i Partille,

1667–69

I hörnet av Vall- och Ekelundsgatorna låg 1676 (enligt M1676) två halva tomter, som antagligen ursprungligen hade hört ihop. På den nordligaste av dessa bodde 1667–69 Lars i Partille. Enligt kontributionslängderna bör han ha bott där redan 1662. Vid kämnärsrätten krävde den 27.10.1669 Lars Torbjörnsson och Lars i Partille, båda snickare, lön för arbete av Lars Höjer. Det fanns 1637–55 en Lars Eriksson – snickare i fjortonde roten. Men samtidigt fanns det i samma rote en Lars från Partille 1651 och 1655, tydligen en yngre person.

Det är väl möjligt att det fanns något släktsammanhang mellan den Anders blekare beskyttare (senare Anders blekare konstapel) som svarade för gården 1677–81 och Lars i Partille. I varje fall säger Berg ang. ägaren till denna gård Anders Andersson Blad 1696–1703 (av honom kallad konstapel vid artilleriet och gården kallad i roten tomt nummer 42, enligt 1790 års karta nordligaste hörnet av 1.40) att hans far skulle vara bonde i Partille. När Anders Blad 1701 tvistade med sin son berättade han att han 1638 hade uttagits till stadsbåtsman (EIIa:16, 26.3.1701). 1690 ersatte hans son honom som stadsbåtsman och gjorde första resan med Fågel Phoenix. Fadern tyckte att det var berömligt av sonen att överta kommenderingen och hade lovat belöna honom med en skälig diskretion i gården efter sin död men ville inte bli undanskuffad under sin levnad och talade i sin skrivelse om sin hustru och andre son. Sonen hade påstått att Börge Arfwedssons gård, varom han kontrakterat med honom, genom faderns förvållande kom att stå öde. För 2½ år sedan hade sonen blivit gift. Den son varmed Anders Blad tvistade var, framgår det långt senare, *Joakim Andersson Glaser*, vars änka Annika i april 1744 berättade att hennes man i femton års tid (tydligen överdrift) tjänat som stadsbåtsman för sin sal. fader "som han uti Kungl. Maj:ts tjänst till åt 1699 därmed kontinuerade, ehuru väl hans fader var borgare och skattdragare i staden". Hennes man blev borgare och betalade skatt i 28 års tid.

Det finns i uppbudsboken ett överstruket köpekontrakt den 28.10.1701, där Börge Arfwedsson bekände sig att han för 65 d smt upplåtit ett stycke av sin tomt på Vallgatan belägen mellan besökaren Eriks gård å norra och hans egen gård å södra sidan till glasmästaren *Joakim Andersson Blad* (gården sägs 1699 ligga "under ekeskogen"). Det förefaller som om en Anders Blad skulle vara identisk med den glasmästare Anders Johansson, som vid kämnärsrätten 1666 den 6 juli berättas "som ärlig läropojke sine år ha fullbordat" och enligt Berg 1669 var glasmästareälderman (Samlingar till Göteborgs historia sid. 307). Berg talar i samma arbete om att Johan Blad skulle ha varit glasmästareälderman 1693. Eftersom Anders blekare beskyttare omtalas i 1681 års tomtoreslängd och kyrkoherden Jacob Ekström, som var född i Göteborg 1671, i en magistratssupplik 24.2.1720 (EIIa:32) omtalas vara son till Anders Blekare är det svårt att räkna ut hur detta överensstämmer med att Jacob Ekström och Joakim Andersson Blad var bröder. Joakim måste ju vara gammal nog 1690 för att avlösa sin far som stadsbåtsman. Kanske hade Anders blekare fått övertaga sin företrädares namn Blad och den "fader" som Joakim Blad efterträdde som båtsman i själva verket vara hans styvfader? Eller var Anders blekare och Anders Blad samma person?

Kerstin Andersdotter, sal Anders blekares änka begärde 26.8.1709 (EIIa:21) lindring i skatt och inkvartering. Hon berättade, att "min sal. man, som uti sin höga ålder strävade för mig, är nu mig till största sorg och avsaknad genom döden avliden. Min lilla hus och gård måste jag utsätta till min mans jordefärd". Som Anders Blekares änka står hon skriven för en halv tomt 1710–11. Där bodde också Jon Svensson timmerman.

I skattningslängden 1715 står "Herr Jacob Ekström, numera kyrkoherde på landet". Han anges i en magistratssupplik 24.2.1720 (EIIa:32) vara son till Anders Blekare. Jacob Ekström var född i

Göteborg 1671. Han studerade i Lund och var bataljonspredikant och slottspastor på Älvsborg åren 1700–1711, då han efterträdde Jonas Florander som stadskateket. Han blev kyrkoherde i Träslöv 1715 men avled redan 10.7.1716. I herr Jacob Ekströms änkas gård bodde 1717 kapten Flygare under artilleriet med sin hustru Stina. Gården hade ärvts av Jacob Ekströms änka Sara Jordan, sedan Jacob Ekströms halvbroder Joakim Andersson Glaser hände av sagt sig alla arvsanspråk i föräldragården mot 50 smt 31.3.1714. Sara Jordan, som var ägare till gården 1716–33 var dotter till bageriålderman Matthis Jordan och Märta Claesdotter Brandt. Före 1737 hade den övertagits av Annika Seglorin, död i Seglora 1.5.1762, änka efter den 1730 avlidne kyrkoherden i Starrkärr Bengt Nilsson Kollinius. Den kallas hennes ödetomt 1745. Sejlaremästare Johan Georg-Schwartz lät 24.10.1748 första gången uppbjuda en halv tomt på Vallgatan, som han enligt köpebrev den 18.3.1745 köpt av avlidne kyrkoherden Kollini änka fru Annika Seglorin för 125 d smt.

Tillägg: en Lars Eriksson klockare i Partille sades vara avliden före i mars 1677 enl. Sävedalens ting denna månad och ha sonen Erik Larsson i Göteborg. Väl inte densamme?

Halvtomt

Håkan Olufsson, Kronobetj.

Hakan Olufsson sjökonstapel (M1676) 1666–81, M1676: ½ tomt

Håkan Olufssons från Öjersjö, Partille, hustru framvisade vid kämnärsrätten den 17.3.1686 ett köpebrev på en halv tomt under Ekeskogen, som hennes man Håkan Olufsson den 3–12. 1664 för 25 rdr inköpt. Tomten sades vara belägen mellan Lars Erikssons tomt å norra och Matthis snickare å södra sidan. Vidare inställde sig Lars Erikssons son borgaren och saltmätaren Erik Larsson. Änkan begärde att köpekontraktet, som nu var gammalt och på skadat papper, inte endast skulle föreläsas för honom Erik Larsson utan att också Erik Larsson skulle bekräfta inför rätten att köpet var riktigt: ”Bekänner jag Lars Eriksson från Partille, att jag av fri vilja och med min kära hustrus och barns samtycke, haver försålt halva min tomt belägen söder vid Ekeskogen, den delen på södra änden, som sträcker sig in till Mattis snickares tomt etc”. Kontraktet hade bevittnats av Börge Amundsson och kvittot på 25 rdr hade den 9.3.1665 undertecknats av Lars Eriksson snickare och atterats av Carl Voltersson, Erik Larsson, och Börge Amundsson stadsbud.

Håkan Olufsson är väl identisk med den Håkan Olijer, vars änka ägde gården 1696–1702. Hon efterföljdes åren 1703–29 av en Oluf Larsson murmästare. Det är väl tveksamt om det är densamme Oluf Larsson murmästare, som 1675 bodde i tionde roten. Tillsammans med murmästarna Bengt Bengtsson, Petter Mellenberg och Lars Andersson begärde murmästaren Olle Larsson den 6.2.1691 frihet från inkvartering eller skonsmål på skatten på grund av det tidsödande arbete, som de nedlagt med besiktning av spisar och skorstenar i staden, Olof Larsson murmästare pantsatte den 11.6.1710 gården till tyska församlingens armbössa (fattigkassan). Hans tomtinnehav skattas 1715 till 80 d smt, husen till 120 och lösöret till 50 d smt. 1717 nämns hans hustru Ingeborg Pärsson och läredrängen Petter Jonsson. 1723 hade han gesällen Hindrich Ruback.

Mönsterskrivare Torsten Lundstedt ägde gården 1730–35. 1738 hävdar uppsyningsmannen Torsten Lundstedt sina krav på 16 d smt för murarbetet på en bakugn som hans avlidne svärfader Olof Larsson hade uppmurat åt svärdfejaren Hindrik Drachman. Han var också fullmäktig av Ebba Detterström, som i ett tidigare äktenskap hade Olof Larsson murmästare som svärfader och som nu var omgift med Jonas Holmberg. Lundstedts dotter Ingeborg, som var död 1768 och gift med kompaniskrivare Jonas Simberg liksom en dotter gift Axel Schoug vid amiralitetet, härstammade från Lundstedts första äktenskap. I december 1768 skrev deras styvmödr Lundstedts

änka Catarina från Masthugget, där Lundstedt bodde sina sista år och bifogade mågen Jonas Simbergs förskrivning (EIIb:137, 14.12.1768). 1737 står handskmakare Daniel Lundbergs änka skriften för gården och 1740 handskmakare Anders Cederberg. 1745 kallas gården Cederbergs ödetomt. Denne Anders Cederberg bodde 1755 på Kungsgatan, då han krävdes av kyparen Ingemar Holm (EIIb:82).

På något sätt hamnade denna halva tomt i bleckslagare Mäster Joh. Baltzar Friedrichs ägo innan den inköptes för 60 d smt av seylermästare Johan Georg Schwartz den 13.11.1745 (uppbud 24.10.1748).

Mattes snickares gård

Mattes snickare bodde redan 1652–55 i elfte roten. I bakugnslängderna omtalas han 1666–76. Hans patronymikon är obekant. En Michel snickare bodde där 1677.

Thomas Kiep artillerikonstapel skrivs för gården i den på riksarkivet förvarade tomtlängden för Göteborg 1676–77. 1675 års krigskontributionslängd upptar honom i landeriroten (dåvarande rote 11). Bakugnslängderna upptar honom icke alls. I kämnärsrättens protokoll finner man honom 19.9.1673, då han fordrade Sveno de Blom på 9 rdr för utborgat öl och vin och däri medräknade att Blom under slagsmål i dryckenskap hade sönderslagit två trycktavelstockar från Hamburg, stolar, 4 stycken glas, lister av dörrar små huggit i själva trycktaveln. Den ideligen från rote till rote ambuleringe skolapparen Påfwel Stål antecknas här 1777. Matthis snickares gård uppbjöds första gången 8.9.1684 av Löjtnanten under artilleriet manhaftig Gustaf Hiortberg som 7.12.1786 beviljades fastebrev på den gård som han för 80 rdr tillhandlat sig av framlidne Matthis snickares barns förmyndare Henrik Andersson. Gustaf Hiortberg anges i överstelöjtnant Henrik Belfrages rulla från 1694 vara 52 år och smålänning och tillhöra fyrverkarestaten. I magistratsprotokollet för den 23.5.1692 berättas att fyrverkarlöjtnant Gustaf Hiortberg var cautionist åt fortifikationskassören Peder Guttormsson. Hiortberg ägde en ringa tomt med därpå byggda små trähus. Hiortbergs hus på Nygatan intecknades 1695. Den 27.2.1699 uppbjöd bankokontoret bl.a. sal. löjtnant Gustaf Hiortbergs gård under Ekeskogen. Redan 1697 hade änkan erlagt tomtören. Hon efterträddes 1705 i längden av sonen konstapel Henrik Hiortberg, som 1712 var löjtnant och som avled 1739. Efter hans sista hustru Anna-Catharina von Eiten begärde deras europeiskt ryktbare son ostindiefararen och prosten i Släp Gustaf Fredrik Hiortberg 23.9.1745 uppteckning: han talade i sin supplik till magistraten om sin lille omyndige broder Henrik Peter Hiortberg, som befann sig på sjöresa. Två ägare övertog gården 1713: Jacob Jonsson och styrman Petter Lorensen, tillhörande amiralitetet. Den norra delen tillhörde Jacob Joensson. Han kallas 1715 båtsman och bor då i gården tillsammans med masthuggaren Måns Bengtsson. Jacob Joenssons tomtandel uppskattas då till 10 d smt, gården till 120 och lösöret till 20 d smt. Jacob Joensson betecknas 1717 som fattig och sjuklig. Måns Masthuggare har hustrun Ingrid Helgesdotter. Jacob Joensson försålde 13–71 1718 för 400 d smt till sin granne i norr Olof Larsson murmästare sitt hus och gård på Skelundsgatan. Han för behöll sig en kammare akter i gården "att vara uti sin livstid och ett nödigt rum till Bråte och veds inläggande (Uppbud 18.7.1720 iota 21.1–0 1721).

I den södra delen av Lattes snickares gamla gård bodde

Petter Lorentzsson.

vars hustru hette Kerstin Jonasdatter. Hos honom bodde 1715 amiralitetsgevaldigern Carl Eke-roth. Gård och tomt hade samma värde som Jacob Joenssons. Även Petter Lorensen sålde sin

gård till Olof Larsson murmästare i detta fall 1719. Svåger till Petter Lorenssohn anges skeppare Anders Laring vara (mag. prot. 1714:648).

Denna gård ärvdes från Olof Larsson murmästare av skräddaremästare *Johan Antoni Selle*, född 1686, död 1731 och begravd 8 aug. Vid bouppteckningen 20.8.1733 sades han äga hus och tomt på Ekelundsgatan mellan mönsterskrivare Lundstedt i norr och mäster Martin Zimmerman i söder, värd 280 d smt. Hans första hustru Anna Margareta Pielman med vilken han gifte sig 24.11.1720 avled i barnsäng 1721 (begr. 20.2.) Hans andra hustru (Ebba?) Helena Detterström blev 25.9.1733 omgift ined mäster Jonas Holmberg.- Gården hade före 1737 övertagits [text fattas här].